

ی . ماهیار نوابی

دو غزل دیگر از شمس پس ناصر

این غزل و غزلی که پس از این می آید برگ های ۵۱ الف و ۵۱ ب و ۵۲ الف عکس دیوان است ، چون عکس برگ ۵۰ ب در شمار افتادگی هاست ، سطر یا سطرهای آغاز این غزل در دست نیست .

- ۱ - اَبْلَبِلِ مِشْکِی نَفْسِ تاجِنِ دَرِی جِیرا ز قَفْسِ
  - ۲ - اِیروز اَلاتِ از نُو رُزِی از دَرِی وَ زاتِ نُو رُزِی
  - ۳ - غتِ پا اَخارِ غمِ اَمه جَوگِلِ نوا دَر دَتِ جَمه
  - ۴ - اَز خا رِگِلِ از غمِ شَدِی و ز رِنزِ راحَتِ اَتِ اَدِی
- آخر نیکی زآت از بیدی گش دار پاپان غم مخو

---

* برای آگهی در باره وی و پنج غزل دیگرش نک . پژوهشنامه موه سسه آسیائی
سال سوم شماره ۲ - ۴ ، ص ۸۵ - ۱۰۰ و سال چهارم شماره ۱ ص ۱ - ۸ .

- ۵- از شورز آت از شام سُبِح از کینه مهراز جنگ سُلح
از نیش نوش از قهر لطف از کفر ایمان غم مخو
- ۶- صبرت ا بار آرت شکر اورت ا دی آرت قمر
سنگت ا جنگ آرت کهر وی شک یقین دان غم مخو (۱)
- ۷- ا دِرُوشه امروز ا غراوری ته تی افتا و امه
جش واگنی فردا و ری افتا و تاوان غم مخو
- ۸- حاجی هم ایروکت خبر کعبت صفا آرت ابر
غت زحمتی دت یک دور و خا ر مغیلا ن غم مخو
- ۹- ایوب صبرت هن دوا جن دودا لاری از بلا
هم صبرت آخردت خلا س از داغ کرمان غم مخو
- ۱۰- ا یوسف ای گز قعرجه تش واره انداش گرد آره
هم آن عزیزت برهننت از بند و زند آن غم مخو
- ۱۱- یا قوب دم و دم غت جشولا داکیس درم (۲)
گز بی جمش جش و ابنی ا بیرکنعان غم مخو
- ۱۲- یونس تو درهی از شرف گام مهبی هن جو صدف
گز گام ای دت گام دل غواص فرمان غم مخو
- ۱۳- انگشتر ملکیت قضا غش بست ادریاوی رضاع علوم انسانی
ت ز حلقه حلق مهبی و ارت سلیمان غم مخو
- ۱۴- فکر ختاوش جی مخر وز غم گریبان پُر مدر
از وی او ی انده مبر و ز تنگی نان غم مخو
- ۱۵- سختی شن از بی آسنی تریش هن از دم ایمنی
الا و صبر و ساکنی از دیر زوشان غم مخو

۱- متن = سه (با دو نقطه).

۲- واژه نخست این بیت سیاه و ناخواناست.

۱۶ - داغش مرهمی بوت ادم جورش نو آ زستن دؤم

از داغ گیتی پُرمسوز از جور دوران غم مخو

۱۷ - یارب توهوشان ای بلاوی آشوی دوسلما

از شمس ناصرای دعا بیوست احق هان غم مخو

آوانوشت :

- 1-ē bolbol-e meški nafas ta čan darē čir az qafas
nā gah va češ ham vā benē gošx-e golestān γam-ma-xō
- 2-i rōz ol-āt az now rozī az dar vazāt-et nowrozī
kat hen omīd-e nowroz az jowr-e zamestan γam ma-xō
- 3-γat pā a xār-e γam oma čo gol na-vā derd-ot joma
dast-e šadī kānd ē zozē vat sar golafšān γam ma-xō
- 4-az xār gol, az γam šadī, vaz ranz rāhat āt a dī
āxer nikī zāt az bađi goš dār pāyān γam ma-xō
- 5-az šow roz āt, az šām sobh, az kīna mehr, az jang solh
az nēš nōš az qahr lotf, az kofr īmañ γam ma-xō
- 6-sabr-et a bār aret šakar, avr-et a dī āret qamar
sang-et a čang āret gohar, vē šak, yaqin dān, γam ma-xō
- 7-ē darvešē emrōz aγar avrē ta toy aftow oma,
češ va konē fardā a roy aftāw-e tābān γam ma-xō
- 8-hāji ham ē-rō ka-t xabar, ka bat safā āret a bar
γar zahmat-ē det yak do rō xār-ē moyīlān γam ma-xō
- 9-Ayyūb sabr-et hen davā, čon dūb olārē az belā
ham sabr-et āxer dat xalās az dāγ -e kermān γam ma-xō

- I0-ē Yūsof oy kaz qa^cr-e čah, toš vā-rahānd, oš kard a rah
ham ān azīz-et berhonet az band-o zendān γam ma-xō
- II-... yāqūb.dam va dam, γat češ VL³D³ kis-e derem
kaz boy jomaš češ vā benē ē pīr-e kan^cañ γam ma-xō
- I2- Yūnos to dorr hē az šaraf, kām-e mohī hen čō sadaf
taz kām-e oy dat kām-e del γavvas-e farmān γam ma-xō
- I3-angoštar-e molkat qazā aš past a daryā vē rezā
taz halqe-ye halq-e mohī varat Solaymān γam ma-xō
- I4-fekr-e xatā vaš či maxar, vaz γam gerībān por madarr
az vē owī andoh mabar vaz tangi-ye nān γam ma-xō
- I5- saxti šen az pey āsonī, tarseš hen az dom īmenī
ella va sabr o sākenī az dēr-e zōšan γam ma-xō
- I6-dāyeš marhamē bōt a dom, jowreš nevāzestan do³om
az dāγ-e gētī por masūz az jowr-e dowrān γam ma-xō
- I7-yā rab to hō-šān ī balā vē āšūve DWSLML³
az Šams-e Nāser ī do^cā peyvast a haq, hān γam ma-xō
- ترجمه.

۱- ای بلبل مشکین نفس، تا چند درایی چیراز قفس (تا چند از قفس فریاد بر آری)

ناگه به چشم هم، باز بینی گوشه گلستان را غم مخور

۲- یکروز، از نو، روزی بر آیدت و از در باد نوروزی در آیدت

چون امید نوروزت هست، از جور زمستان غم مخور

۳- اگر تپا به خار غم آمد و چون گل، در باد، جامه‌ات دریده شد

دست شادی، یکروزی، بوسرت گل افشان کند، غم مخور

۴- از خار، گل، از غم شادی و زرنج راحت پدید آید

آخر نیکی از بدی زاید، به پایان کار گوش‌دار، غم مخور

- ۵- از شب روز آید ، از شام صبح ، از کینه مهر ، از جنگ صلح
از نیش نوش ، از قهر لطف ، از کفر ایمان ، غم مخور
- ۶- صبرت به بار آرد شکر ، ابرت پدید آرد قمر
سنگت به چنگ آرد گهر ، بی شک ، یقین دان ، غم مخور
- ۷- ای درویش ! امروز اگر ابری تاتوی آفتاب آمد
فردا به روی آفتاب تابان چشم باز کنی ، غم مخور
- ۸- حاجی یک روز هم خبر آید که کعبه صفا به برت آرد
اگر یکی دو روز زحمتی دهدت خار مغیلان غم مخور
- ۹- ایوب صبر دوی تو است ، چون از بلا دود [از دل] بر آری
هم آخر صبرت از داغ کرمان (کرمها) خلاص دهد ، غم مخور
- ۱۰- ای یوسف ا ، او که از قعر چاه ترا وارها ندوبه راحت کرد
هم آن عزیز ترا برهاند از بند و زندان غم مخور
- ۱۱- یعقوب ؟ دم به دم . اگر ت چشم . . . . . کیسه درم
که از بوی جامه اش چشم باز بینی ، ای پیرکنعان غم مخور
- ۱۲- یونس تودری از شرف ، کام ماهی چون صدف است
از کام او (به خواست او) غواص فرمان کام دلت را دهد غم مخور
- ۱۳- اگر قضا انگشتی ملک را بی رضای تو ، به دریا افکند
حلقه ترا از ، حلق ماهی سلیمان باز آرد غم مخور
- ۱۴- فکر خطار را به چیزی مخر (ش) و از غم گریبان پر (= بسیار) مدر
از بی آبی اندوه مبر و از تنگی نان (= کم غذایی) غم مخور
- ۱۵- سختی از پی اش آسانی است ، ترس از دُمش (عقبش) ایمنی است
مگر به صبر و آرامش از دریای (؟) جوشان ، غم مخور
- ۱۶- داغ مرهمیش از دُم (عقب) بود ، جور ، نواختنش
دویم است (یعنی اول جور است ، و دوم نوازش)
پر (بسیار) از داغ گیتی مسوز و از جور دوران غم مخور

۱۷- یارب تو بنشان ابن بلا، بی آشوبی (دوراز ملال ؟) .
از شمس ناصر این دعا پیوست به حق ، هان غم مخور

۱- اِی = ای . مشکی = مشکین . جن = چن = چند (چ ، گوپ را به
سبک قدیم ، چون ج و کوپ مینویسد) . دری = درایی ،
فریادزنی ، سنج . هرزه درایی . جیر = چیر ، فریاد (با
صدای زیر) جیغ . ناکه = ناگه . و = به . جش = چشم ، واپنی
= بازبینی . کشخ = گوشه .

۲- ایروز = ای = یک + روز . آلات = برآید ، ال = بر ، آت ،
آید . (ā = āya-) . رزی = روزی . وزات = وزات ،
وزاد ، وزد ، بوزد + ت (ضمیر) . کت = که = چون ، + ت . هن
= هست . نورز = نوروز .

۳- غت = گرت ، اگر ترا . آ = به . امه = آمد . جو = چون .
نوا = نه = در + وا = باد . دردت = دریده شدت . جمه
= جامه . شدی = شاید . کاند = کند . وت (سر) به (سر) ت .
۴- رنز = رنج . آت = آید . ادی = به دید ، پدید . زات

= زاید ، کش (= گش) = گوش . علوم انسانی
۵- شو = شب . رز = روز . سب = صبح . سلح = صلح .
۶- آرت = آرد . اورت = اور = اهر + ت (ضمیر) . اجنک =
به چنگ . وی = بی .

۷- اِی = ای . دروشه = درویش . ته = تا . تی = توی . وری
= و = به + ری = روی . افتاو = آفتاب . تاوان = تابان .
۸- ایرو = ای = یک + رو = روز ، کت = که + آت < آت = آید ،
آرت = آرد . اهر = بهر . دت ، دهد .

۹- جن = چون ، الاری = برآری . خلاص = خلاص .

۱۰- ای = اوی $\bar{y}$ ، او، جَه، چَه، چاه. تش = تو + ش
(فاعلی) ترا او. اش = اُ = و + ش (فاعلی) واو. آرَه =
اُ = به + ره = راه. برهنت = برهاند.

۱۱- یاقوب = یعقوب. واژه‌های نخست این مصرع در عکس
سیاه است و خوانده نمیشود، معنی آن هم روشن نیست
املاء یاقوب (بجای یعقوب باقیاس با جای دیگر دیوان
است که چنین نوشته شده است). بی = بوی. جمش،
جامه‌اش. وابنی = بازبینی. بیر = پیر.

۱۲- هی $h\bar{e}$ ، ای، هستی، مهی = ماهی. تز = تو + از.
دت = دهدت.

۱۳- غش = غه = گر، اگر + ش (فاعلی). بست = پست
په = $\bar{o}past$ = افکند، سنج‌اوست. نک پژوهشنامه
سال ۳ شماره ۲، ۲-۴ ص ۹۳ قافیه‌های غزل شماره ۳
وزیرنویس ۱ ص ۹۴. وارت = وا آرت = باز آرد.

۱۴- وش = و = به + ش (مفعولی). جی = چیز. پر = بسیار
وی = بی. اوی = آبی.

۱۵- شن = ش ضمیر ملکی + ن en - هست. (en - پس از
واژه‌هایی که حرف آخر آنها ساکن است $heng$ پس از
واژه‌هایی که باواکه تمام میشود. بی = پی. آسنی
= آسانی. ساکنی = آرامش. دیر = دریا (؟)
 $d\bar{e}r$ ($dayr\bar{a}$ ($dary\bar{a}$) زوشان = جوشان

(سنج . پنز = پنج)

۱۶- بوت $b\bar{o}t$ ، بود. نوازستن = نواختن، نوازش کردن.

۱۷- هوشان، بنشان. وی = بی، آشوی = آشویی، دوسلملا =

دورازملال (؟) $d\bar{u}lazmal\bar{a}$ $d\bar{u}razmal\bar{a}$ $d\bar{u}razmal\bar{a}l$

< dūlasmalā < dūsalmalā

۲

- ۱- عمرم، عمرِ مووی تو آنه غم می بذرت
جه بدی غر بدنستی گه جه وم می بذرت
- ۲- خوش ندی خیل خیالت گنه جش هوشستی
وختها میات ولیزا آنه دم می بذرت
- ۳- دذری بنون و هوبان درغم وم ری دل
گی شدی دل و مه وی دزن توکم می بذرت
- ۴- جیر مواز جیری اور بهاری بیدشت
تیزی نعره زیر از آن بم می بذرت
- ۵- زر بارغم توپام دل از جا شو گیا
اشتری لاغر بر بار آنه نم می بذرت
- ۶- و حق کعبه کی هونس گمن و کیراز دست و مطالعات فرهنگی
اجرامی کی م اهوی صید حرم می بذرت
- ۷- گت و کی می بذر م می نوندم کی دزن
بت برستی و در دیر صنم می بذرت
- ۸- جوآلف جی منه قف نی کی امنج توکیم
خوگه امروز آنه کی کاف گرم می بذرت
- ۹- مغه مختوم مو شاه نرزنک سکه دآر
کنه ای کی و سرگوه درم می بذرت
- ۱۰- گاسه شادی صاحب قدمی می نوشم
کنه ملک دل مردم و قدم می بذرت

- ۱۱ - غم شمس بس ناصر بخو! شاه نران
 گنه اقلیم دلش لشکر غم می بذرت
- ۱۲ - نیکو بد سختی و سستی شدی و غم شروخیر
 واهمن شکرانه هر حال که هم می بذرت

آوانوشت.

- 1- omr-om ē omr-e mo vē to ana γam mē-beḡarat
 če bodē γar bedonostē ke če vam mē-beḡarat
- 2- xāš nadī xeyl-e xiyalat ka-na češ hō-šestē
 vaxthā miyāt valīza ana dam mē-beḡarat
- 3- deḡar-ē benvon o hōbān dar-e γam vam roy-e del
 ke šadi-ye del va mo vē deḡn-e tō kam mē-beḡarat
- 4- čīr-e mo az čīr-oy awr-e baharī beboḡašt
 tēzī-ye na^cre-ye zīr az on-e bam mē-beḡarat
- 5- zer-e bār-e γam-e tō pā-me del az jā šō koyā[~]
 oštōr-ē lāyar o por bār ana nam mē-beḡarat
- 6- va haq-e ka'ba ke hu-nes kamon-o tīr az dast
 ē harāmī ke ahoy seyd-e haram mē-beḡarat
- 7- kat va koy mē beḡaram mē-nevanandem ke dezan
 bot parasti va dar-e deyr-e sanam mē-beḡarat
- 8- čo alf čī me-na qaf nī ke a monj-e to koyem
 xo ke emrōz ana koy kāf-e karam mē-beḡarat
- 9- maḡa maxtūm-e mo šāh-e nar-e zang-e seke-dār
 ke na oy koy va sar-e kōh-e deram me-beḡarat

- 10- kāse-ye šādi-ye sāheb qadam-ē mē-nōšam
ke-na molk-e del-e mardom va qadam mē-bebarat
- 11- γam-e Šams-e Pos-e Naser boxo ē šāh-e narān
ke na eqlim-e deleš laškar-e γam mē-bebarat
- 12- nek-o ba , saxtiy-o sostī, šadiy-o γam, šar-o xeyr
vā hamen šokr ana har hal ke ham me-bebarat

ترجمه .

- ۱ - عمرم ، ای عمر من ! بی توان در غم می گذرد
چه بودی اگر نتوانی بدانستی که چه به من می گذرد
- ۲ - خوش ندید ، خیل خیالت ، چون در چشم می نشت (= بنشستی)
وقتها می آید ولیکن (ولذا) اندردم می گذرد
- ۳ - دیداری بنما و ببند در غم را به روی دل من
که شادی دل ، بمن ، بی روی تو کم می گذرد
- ۴ - چیرمن (فریادم) از چیرهای پیر به آزی بگذشت و مطالعات ژبانی
تیزی نعره زبیر از آن ایم (= نعره بم) می گذرد
- ۵ - زیر بار غم تو پای دلم از جا شد ، کجا
اشتری لاغر و پیر بار اندر نم می گذرد
- ۶ - به حق کعبه که بنه کمان و تیراز دست
ای حرامی که آهوی صید حرم می گذرد
- ۷ - چون به کویت می گذرم مرانشان میدهند که دگر بار
بت پرستی به در دیر صنم می گذرد
- ۸ - چون الف چیزی در (= میان) کفم نیست که به مشمت تو کنم
که ، خود ، امروز اندر کوی کاف کرم می گذرد؟

- ۹ - مگر مخدوم من شاه نر زنگ (؟) سکه دار
 که در کوی او به سر کوه درم می گذرد
- ۱۰ - کاسه شادی صاحب قدمی می نوشم
 که در ملک دل مردم به قدم می گذرد
- ۱۱ - غم شمس پس ناصر بخور ای شاه نران
 که در اقلیم دلش لشکر غم می گذرد
- ۱۲ - نیک و بد ، سختی و سستی ، شادی و غم ، شروخیر
 باهمند ، اندر هر حال ، شکر که ، هم می گذرد

- ۱ - مو = من . وی = بی . انه = اندر . می بذرت = می گذرد .
 بدی = بودی . غر = اگر . بدنستی = بدانستی . وم = به من
- ۲ - ندی = ندید . کنه = که در (که نه = در) . هوشستی = بنشستی .
 وختها = وقتها . میات = می آید . ولیزا = ولذا (؟) (چند بار
 در دیوان بکار رفته است) .
- ۳ - دذری = دیداری . بنون = بنما . هوبان = بهند . وم = به من = به + م
 (= من) . زوی = روی . وم ری دل = به روی دلم . شدی = شادی .
 ومه = من . وی = بی . دذن = دیدن .
- ۴ - جیر = چیر . (قریبا دزیر) . ببذشت = بگذشت . زیر = زیر ، مخالف بم
 ۵ - زر = زیر . پام دل = پای دلم . شو = شد . کیا = کجا . بر بار =
 بر بار . انه = اندر . نم = رطوبت ، تری .
- ۶ - هونس = بنه . کمن = کمان ، جرامی = دزد .
- ۷ - کت = که + ت ، چون تو . کئی ، کوی (کت وکی = چون به کوی تو)
 می بذرم = می گذرم . می نونندم = می نمایانندم ، مرانشان
 میدهند ، دزن = دیگر (؟) .
- ۸ - جی = چیزی . منه ، میان ، در میان . قف = کف . منج =

مشت . کیم = کنم . خو = خود .

۹ - مغه = مگر . مختوم = مخدوم . نر = نر (؟) . زنگ ؟ . سکه دار =

صاحب سکه . کنه = که در . اُی = او . کُی = کو . درم = درم ،
درهم ، سکه .

۱۱ - بخو = بخور .

۱۲ - شدی = شادی . واهمن = باهمند .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

ژوئیه گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

ز بار غم تو پام دل از طاشو کجا   آشتی اغد بزبان آنم می پذیرت
 و من کعبه هوش من و بر ازت   احسرامی و احوی مید پریم می پذیرت
 گت و کی می پذیرم می تو قدم به دزن   بت برستی و در دیر صنم می پذیرت
 جو الف جی من فنی بر اینج تو کیم   خیل از روزانه کی کاف کرم می پذیرت
 مف محتوم موثاه بر زنگ سکه دواز   کسای کی و سر کوه زرم می پذیرت
 کاشانی صاحب قدمی می تو نام   که ملک دل منم و قدم می پذیرت
 غم شمس پسر ناصر ^{شیرازی} ^{علیه السلام} ^{راستی} ^و ^{مطالع} ^{است} ^{فرد} ^{کاشانی} ^{که} ^{اولم} ^{دلس} ^{شکر} ^{غم} ^{می} ^{پذیرت}
 نیک و بد سخنی و شنی شنی غم شروید   و این کرا از حال غم می پذیرت

آغدی پیش شد آندی و به نور سزد و شرا   یارب نامویم همه خیم کیا آنت
 از من توجت کوه آت من من و در و نیت   نایند آتاشن اذن خوف بو کویست